

FOTÓ: RISKÓ GÁBOR

Versek, gyerekversek, képvess, hangköltészet, tanulmány, esszé, próza... Petőcz András, a József Attila- és Márai-díjas író több műfajban is otthon van. Legújabb regénye, a Másnap a Noran Könyvesház gondozásában a könyvfesztiválra jelenik meg.

MÁSNAP IS ÉLNI KELL

Petőcz Andrásal Szepesi Dóra beszélgetett

– Az elmúlt két évben két verseskötettel jelentkezett, Az idegen arc születése válogatott és új verseket tartalmazó gyűjteményes kötet, valamint a Behatárolt térben című kötettel, amelyik az ön által teremtett szonettformát, a zárójelverseket tartalmazza. Most újra regényt írt. Hogyan fér meg a költészet és a próza egymás mellett?

– A lehető legtermészetesebb módon. Az irodalomban valójában az a ritkább, ha valaki kizá-

rólagosan egy műfajban dolgozik. Kosztolányi, Babits, Petőfi is írt regényt. Goethe vagy Victor Hugo is írt prózát. A kortárs magyar irodalomban is nagyon sok olyan szerző van, aki több műfajban is dolgozik. Nagy példaképem, Kosztolányi. Őt a köztudat talán elsősorban költőként tartja nyilván, de csodálatos regényei is vannak. A próza bizonyos értelemben nagyobb kaland, mint a vers, legalábbis én így lá-

tom. A történet elmesélése most számomra egy olyan lebilincselő folyamat, ami mind munka, mind érdeklődés szempontjából kicsit előtérbe került, mondhatom így is, a vers „rovására”. Történetet megosztani másokkal, izgalmassá vált.

– Mindkét legutóbbi regényének, a Másnapnak is és az Idegeneknek is egy fiatal lány a főhőse. Miért?

– Ez a két regény összefügg, de mind a kettő önálló műként is élvezhető. A Másnap bizonyos értelemben továbbgondolja azt, ami az Idegenekben elindult. Azonos a főszereplő, egy kislány, aki az

Idegenekben 8 éves és a regény története során 10 éves lesz, a *Másnapban* pedig ugyanez a kislány egy kicsit nagyobb, előbb kamaszlány, majd felnőtt nővé érkezik. Engem az érdekelt, hogy egy gyerek, jelesül egy kislány, hogyan éli meg azokat a borzalmakat, amelyek ott, ahol terrorizmus vagy háború van, őt érhetik. A háború mint negatív élmény jelenik meg mind a két regényben. Az *Idegeneknek* az az alcíme, hogy *Harminc perccel a háború előtt*, a *Másnapnak* meg az, hogy *Feljegyzések a háborúból*. Ezekből az alcímekből is kitűnik, hogy a két történet összefügg. Ezekben napjainkról próbálok beszélni, a mindennapjainkban meglevő fenyegetettségéről, de nem kifejezetten realista módon. Vagyis, mondhatom így is, ez a két történet *vízió*. Vízió napjaink világáról. Olyan feszültségek, állapotok vannak a mindennapjainkban, amelyek ezt a hangulatot megjeleníthetik. Maga a háború itt, Közép-Európában nincs jelen, mégis: valamiféle háború zajlik, ha tesszük, ha nem. Zajlik ez a háború valóságosan is, Afganisztánban, Irakban, a világ különböző pontjain. Amikor megírtam ezt a két történetet, mind a kettőben azt a lehetőséget választottam, hogy nem nevezek meg konkrétan országot, földrészt se, csak elképzeltem egy kislányt, aki azzal szembeesik, hogy katonák jönnek, hogy terrorizmus van, hogy robbantanak, lönek, menekülni kell. Látomás ez a két könyv, nagyon fura látomás a világról, hogy hogyan élünk, vagy hogy hogyan is fogunk majd élni a jövőben. Persze azt remélem, hogy sohasem fogunk így élni, nem kell majd föld alatti városokba menekülni, remélem, ilyesmi sose történik meg. Azt szeretném hangsúlyozni a *Másnapban*, hogy akár tetszik, akár nem, bizonyos értelemben a világ két részre oszlott, az egyik az úgynevezett „szabad világ”, ahol viszonylag békésen, jólétben élhetnek az emberek és megvan mindenük, még akkor is, ha millió problémával kell naponta szembe nézniük, és a másik a „háborús világ”, amelyben bizony katonák vannak, terror, háború,

tüntetés, rettegés van. Mi speciális helyzetben vagyunk. Húsz évvel ezelőtt kiszabadultunk abból a kelet-európai „szabadsághiányból”, amiben a rendszerváltásig éltünk, és – történelmi léptékben mondva – egyszerűen, viszonylag kényelmesen átcusztunk az úgynevezett „jóléti világba”. Ilyen szempontból mi már egy afgán vagy egy iraki szemében feltétlenül a „nyugat” vagyunk, még akkor is, ha mi ezt nem tudatosítjuk magunkban. Európában élünk, ahol szabad a mozgás, létezik a jólét, biztonság, nyugalom, ahol hatalmas üzletláncokban mindent meg lehet vásárolni. De képzeljük el magunkat egy másik területen, ahol mindez nem valósul meg. A *Másnap* erről is szól.

– Személyes élmények is megjelennek a regényben?

– Igen, meglehetősen sok személyes élmény van jelen. A rendszerváltás idején voltam 31 éves. Azt lehet mondani, hogy a fiatalokomat, a szocializációm egy szabadsághiányos világban éltem meg, amelyik gazdaságilag is, jólétben is messze volt a nyugat-európai világtól, és mi, még azt lehet mondani, nagyon jó helyzetben voltunk a többi akkori kelet-európai országhoz képest. Tizenöt éves koromban egy rokon meghívás eredményeképpen – hosszas szervezés után – eljutottam életemben először Nyugat-Európába, Svájcba, és ez az utazás megrendítő hatással volt rám: nagyon nagy volt a két akkori világ közötti különbség, aközött, ahonnan jöttem, és ahova érkeztem. Azokról a föld alatt berendezett bunkerekről vagy városokról, amelyekről a *Másnapban* írok, az ottani rokonom beszélt nekem. Svájcban állítólag létez-

„Svájcban állítólag léteznek ilyen bunkerek a hegyekben, arra van kiépítve, hogy atomtámadás esetén oda menekítsék a lakosságot.”

nek ilyenek a hegyekben, arra vannak kiépítve, hogy atomtámadás esetén oda menekítsék a lakosságot. Ezt az információt, amit 15 éves koromban kaptam, sose ellenőriztem, de úgy tudom, valóban léteznek ezek a föld alatti bújóhelyek.

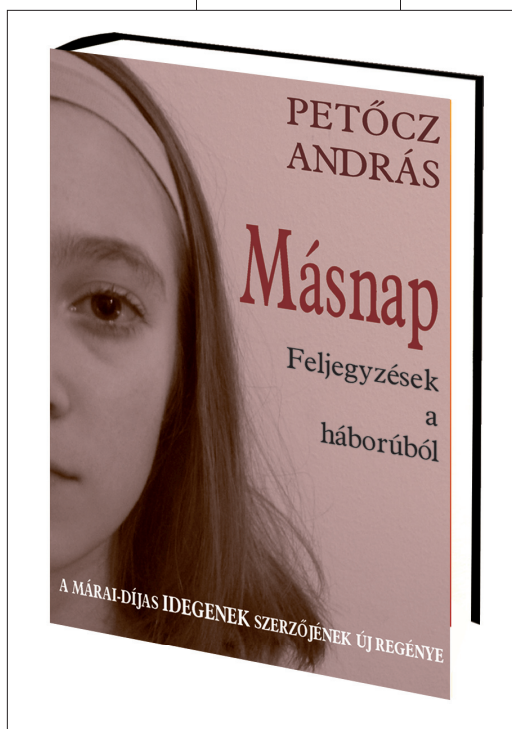
– Ajánlasként azt írta a regényhez, hogy *Orchies-ba küldi. Miért éppen oda?*

– Orchies (ejtsd: Orsi) egy francia városka. Egyszerű az ajánlás magyarázata és nagyon személyes. Amikor a *Másnap* előtti történetet, az *Idegeneket* írtam, akkor négy évig Franciaországban éltem, Lille mellett egy kisvárosban, Lambersart-ban, amelyik igen közel van Orchies-hoz. Felfedeztem ezt a kis várost magamnak, mert a neve valójában a saját lányom nevét idézi, aki szintén Orsi. A

regényemben nem egyszerűen elképzeltem egy fiatal lányt, akinek a bőrébe bújva végiggondolom, milyen, amikor a terror és a háború a mindennapok része, hanem igazából a saját lányomat személyesítettem meg ebben a történetben. Akkor, amikor az *Idegeneket* írtam, akkor volt ő nyolcéves. Annyira az ő „iker-testvérének” gondoltam azt a kislányt, aki ilyen sok szenvedésen megy keresztül, hogy a könyvem borítójára is az ő arcát tettem. Az *Idegenek* borítóján az ő arca van, ahogy a *Másnap* borítóján is. Egyfajta szemérmesség, hogy nem akartam neki ajánlani ezt a történetet, a *Másnapot*, mert túl leleplezően személyesnek éreztem volna ezt az ajánlást, ezért azt a megoldást választottam, hogy Orchies városába „küldöm el” a történetemet.

– Önt nagyon érdeklik az arcok. Idézhetem több könyvének a címet: *Arcok*, *Idegen arc születése* – mi érdekli az arcokban?

– Ahogy szokták mondani, az ember egy idő után felelős a saját arcáért, mert rá van írva egy ki-

Petőcz András:
Másnap
 Feljegyzések
 a háborúból
 272 oldal, 2999 Ft
 Noran
 Könyvesház
 Kiadó

NORAN 2004

csit a története. Az volt mindig is a döbbenetes megfigyelésem, akár itthon, akár külföldön járva, hogy nagyon sok egyforma sors és egyforma arc van a világban. Néha az ember meglepődik azon, hogy elmegy egy másik városba, ezerkétezer kilométerre onnan, ahol lakik, és egyszer csak fölfedezi, ugyanazok az emberek vannak körülötte, mint otthon. Amikor négy évig Franciaországban laktam a feleséggel és a gyerekemmel, kibéreltünk egy kis lakást. Abban a társasházban, ahol a lakást béreltük, élt egy idős néni, aki nagyon hasonló volt karakterében, archiban, és szokásaiban is ahhoz az „Ibi nénihez”, aki itthon a szomszédunk. Annyira hasonlítottak egymásra, hogy a franciaországi szomszéd nénit is elneveztük magunk közt „Ibi néninek”, és úgy éreztük, amikor találkoztunk vele, hogy az otthoni „Ibi nénival” találkoztunk. Több ilyen élménye van az embernek – metrón, buszon –, hogy ugyanazt a sorsot, ugyanazt az arcot látja. Vannak tipikus sorsok, ha tetszik, tipikus arcok. Itt inkább az az érdekes, mi az a kicsi döccenő, ami miatt az egyik sors vagy arc egyszer csak föl-emelkedik és lesz belőle mondjuk egy „amerikai sztár”, míg ugyanazt az arcot megpillantjuk valahol mint nagyon egyszerű szegény embert. Szerzőként ezeket a karaktereket, sorsokat, arcokat kell megragadni. Ha leírom az öregemberrel kapcsolatban, aki a másik főszereplőm a kislány mellett a *Másnapban*, hogy van egy ócska baseballsapkája és azzal kéreget, és csonkolt vagy béna a lába és úgy csúszik a járdán, akkor mindenki látja maga előtt a figurát, mert mindannyian találkoztunk ilyen szakállas, loboncos hajú öregemberrel, a világ bármelyik pontján. Ezek sorsok, típusok, amivel jellemezni lehet a világot magunk körül, ez a mi világunk.

– *Másnap – miért ez a címe a könyvnek?*

– Több jelentése is van ennek a címnek. Tulajdonképpen ez a háború kezdete utáni pillanat. Az *Idegenek* úgy fejeződik be, hogy a háború kezdetének a pillanatában vagyunk. Amikor a kislány elkezd az új életét, a *Másnap* című re-

gényben, az idézőjelben vett „szabad világban”, akkor már háború van, vagyis a háború kezdete utáni „másnapban” vagyunk. Ugyanakkor, a történet végén ismét megjelenik ez a másnap motívum, ami azt is jelenti, hogy most érkezünk el abba a pillanatba, amikor jönnek a barbárok. Tehát amikor megérkeznek, *másnap*, akkor is lesz élet, hiszen, ha belegondolunk, a másnap azt is jelenti, hogy elkezdődik egy új nap, még akkor is, ha valaminek a másnapján vagyunk.

– *Megtudhatunk valamit a mottóról? Az első Camus-tól van: „Olyan volt ez, mintha csak kopogtam volna, röviden, négyszer, balsorsomnak ajtaján.”*

– Camus könyvére, *Az idegenre* utal, ami magyarul *Közöny* címmel jelent meg, valójában eredeti címében *L'etranger*, vagyis *Az idegen*. A mottó azt a pillanatot idézi, amikor a főhős lelövi az arab férfit, akivel a sivatagban találkozik. Ilyen értelemben Camus már utal arra a problémára, ami a világok közti háborúról is beszél. Kultúrák közötti háború is jelen van bizonyos értelemben a világban, még hogyha ezt Magyarországon kevésbé is érzékeljük. Camus ebben a zseniális könyvében ezt is megjeleníti. Ugyanakkor azzal, hogy lelövi az „idegent”, elindul egy „másnap”, mert abban a pillanatban valami olyan visszavonhatatlan dolog történt, ami már elindítja a „másnapot”. A Camus-mottó mellett bibliai idézetek vannak a könyv elején. Ezek arra utalnak, hogy mit is jelent az, hogy a világban „idegen” valaki, hiszen végig erről van szó a *Másnapban* is. Gersom, az öregember meg a kislány is idegen az adott környezetben, de mint kiderül, mindenki idegen, menekült. Azt is vizsgálom a regényben, hogy mit jelent menekültnek lenni. A menekült helyzetet azok is nehezen élik meg, akik igazából nem menekültek, csak esetleg határon túli magyarként átjönnek Magyarországra, még ők is nagyon nehezen dolgozzák föl az országváltást, pedig tökéletesen beszélnek a magyar nyelvet, hiszen magyarok, őket nem lehet menekültnek mondani. De egészen más

„Ez a két történet vízió napjaink világáról. Olyan feszültségek, állapotok vannak a minden napjainkban, amelyek ezt a hangulatot megjelenítetik. Maga a háború itt, Közép-Európában nincs jelen, mégis: valamiféle háború zajlik.”

állapotot él meg egy olyan menekült, aki olyan országból menekül el, ahol valóban háború van és valóban veszélyben volt az élete, Irakból vagy Afganisztánból menekül ide, Európába, ilyenek is vannak szép számmal, akik úgy kell, hogy megéljék életüknek ezt a váltását, hogy bármit is csinálnak, mindenképpen idegenek maradnak. A világban van egy idegenségérzés, az ember mint individuum idegen, és ez a „mindenki idegen” állapot nehezen föloldható. A Bibliában, mint alaplumban ott van az idegenség problémája is. Gersom neve is a Bibliából származik, ő az idegen. Gyönyörűek ezek az idézetek, azt gondolom, ezek a mottók megadják a regény hangütését.

– *Nagyon tetszett az a kép, amivel a könyv kezdődik, hogy almát hömpölyögtet ki a tenger...*

– Ez nagyon is realista, valóságos kép. Valamikor a 90-es évek közepén késő ősszel egy hónapig a francia tengerparton béreltem apartmant, és képzelje el, az egyik reggel kinéztem a tengerpartra és végig almák voltak a homokos parton. Sok ezer alma! Hogy került oda az a rengeteg alma, rejtély, csak úgy lehetett, hogy egy hajórakomány beborult a tengerbe, és kisodorta a dagály. Számomra is elképesztő volt, akkor, hogy a tenger „almát terem”.

– *Ez egy emlékezetes kép, és mintha valamiféle reménységgel sugározna be a történetet.*

– Köszönöm, hogy ezt mondja. Meggyőződésem, hogy az írói fantázia nem tud semmi olyat kitalálni, amit a valóság ne tudna felülmúlni.

– *Az idegenség, a fenyegetettség regénye tehát a Másnap?*

– Amikor „barbárokról” beszélek a regényben, akik „eljönnek majd”, akkor valami olyasmiről van szó, hogy volt nekünk egy kultúránk, amelyik elöregszik, és jönnek azok az új erők, amik már nem teljesen mi vagyunk... A főhősnő, Anna, amikor már egyedül van a városban és várja a „barbárokat”, azt mondja, „felveszem a legszebb ruhámat, úgy fogadom őket, ők is emberek”. Nem tud mit csinálni, élnie kell. Mert másnap is élni kell.

PETŐCZ ANDRÁS: MÁSNAP (RÉSZLET)

ÉJJEL MEGINT ÁLMODOM. AZT ÁLMODOM, hogy alszom, és arra ébredek, hogy valaki zörget az ajtón.

Kinézek a kis kémlelőablakon. Látom, hogy Mr. Hunchet az.

És valahogy mégsem ő az. Vagyis ő az, de katonai egyenruhában. Olyan egyenruhában, mint amilyenben a kopasz katona volt. Yurij, a kopasz katona, akitől annyira féltem még ott, abban a másik országban, ahonnan elmenekültem.

Behunyom a szemem, aztán megint kinyitom. Most világosan látom, hogy tényleg Yurij áll az ajtó előtt. Igen. A kopasz katona az. Yurij.

Aztán megint Mr. Hunchet arcát látom. Néz vissza rám a kémlelőablak kicsi üvegén át. (...)

Az ajtó előtt álló idegen arca folyamatosan változik. Egyik pillanatban Yurij az, aztán meg Mr. Hunchet.

Most egy papírlapot vesz elő az, aki az ajtó előtt áll. Valamit ír a papírlapra.

Aztán azt látom, hogy a papírlapot az ajtón levő nyílásba csúsztatja.

Önkéntelenül is hátrébb lépek. Nem akarom, hogy észrevegye, hogy ott állok az ajtó mögött.

Az idegen, vagyis Mr. Hunchet, vagyis Yurij benyúl a levélpostai nyílásba. Először csak az ujjait dugja bele, aztán már az egész keze benne van. Látom, hogy a keze lassan megfordul a nyílásban, először a szőrös kézfejét látom, aztán a nagyméretű lapáttenyerét.

Aztán azt látom, hogy a tenyere egyre nagyobb. *Megnyúlik* a tenyere. *Nyúlik* a tenyere és az ujjai is nyúlnak, felfelé!

Az ujjai a kilincset felé kaparásznak. Nyilvánvalóan el akarja érni a kilincset az a valaki! Az az idegen, aki talán Mr. Hunchet, vagy talán Yurij, szóval az, aki ott áll az ajtó túloldalán!

Még szerencse, hogy van nálam egy bárd. (...)

Talán nyolcéves lehettem, amikor ezt mondta az anyám:

– Meglátod, Anna, egyszer majd fegyverként használjuk ezt a bárdot. Olyan éle van, hogy bármit el lehet vele kaszabolni. Egy olyan fiatal lány, mint te is, soha nem tudhatja, mikor is kell egy ilyen bárdal megvédenie magát. Jól jegyezd meg, Anna, egy olyan fiatal lány, mint amilyen te is vagy, soha nem tudhatja! Érted? Soha!!!

Nehéz a hús-vágó bárd, két kézzel próbálok emelni. Alig bírom. Vigyázni kell vele, éles.

Annak a valakinek, aki ott van az ajtó túloldalán, már egyre hosszabban nyúlik be a keze a levélpostai nyíláson. És az ujjai! Azok is csak egyre nyúlnak! Egyre hosszabbak azok az ujjak! Mindjárt elérik a kilincset! És ha elérik a kilincset, akkor be tud jönni az a valaki! Az ajtó nincs kulcsra zárva!

Igen. Az ismeretlen férfi mutatóujja már a kilincsnél van. Már majdnem eléri a kilincset.

És ekkor felemelem a bárdot. Két kézzel emelem, úgy csapok le vele.

GYEREKEKRŐL SZÜLŐKNEK...

CZIEGLER ORSOLYA KÖNYVEI A SAXUM KIADÓNÁL

Cziegler Orsolya harmincéves gyermekpszichológusi munkássága során számtalan tragikus és nehéz helyzettel nézett szembe: új könyve, az *Egyedül nevelem...* az egyszülős nevelésről szól. Magyarországon – Európa számos más országához hasonlóan – a válás civilizált világunkat sújtó jelenséggé vált, a család felbomlása egyre gyakoribb, a házasságoknak több mint fele válással végződik, mely a gyerekek nevelésében problémák sorát veti fel. A szerző a különböző esetek bemutatásával sorra veszi az egyszülős nevelés gondjait és megoldásukban próbál segítséget nyújtani. Nemcsak a nehézségekkel foglalkozik, de azzal is, hogyan tudnak az elvált szülők együttműködő kapcsolatot kialakítani gyerekeik érdekében, hogyan segíthetnek gyermeküknek a válás során felmerült feszültség és szorongás feldolgozásában.

A szerző korábbi, már két kiadásban megjelent könyve, az *Én? Te? - Mi!* a gyermeki fejlődést követi nyomon a születéstől egészen a serdülőkorig. Mint a téma kiváló ismerője, Ranschburg Jenő ajánlásában említi: a szerző biztos szakmai tudással, mély empátiával és könnyed, olvasmányos stílusban vezeti olvasóit, és bemutatja a szülői szerep szépségét. A szerző a harmonikus gyerekkor, a kiegyensúlyozott és szeretetteljes szülő-gyerek kapcsolat érdeké-

ben írja meg tanácsait, ismerteti a hétköznapi életben előforduló szülői nevelési gondokat a kisbábák fogadásától az óvodás- és iskoláskorig, az utolsó fejezet címe pedig nem véletlenül: *Ajjaj, serdülök!*

Említenünk kell a kiváló gyermekpszichológus harmadik könyvét is, mely *Baj van a gyerekemmel?* címmel az egyes életszakaszokban előforduló lelki problémákkal foglalkozik. Főbb témái: Mikor kell feltétlenül szakemberhez fordulni és melyik helyzet olyan, hogy azt a szülő is megoldhatja? Milyen zökkenők lehetnek a gyerek fejlődésében, mit jelentenek a táplálkozás zavarai? Hogyan érzük el, hogy gyermekünk beilleszkedjen a közösségbe? Milyen veszélyeket rejt a dohányzás, az alkohol és a drog?

Szabó Erzsébet

